

Dariusz Tchórzewski

LYŻWIARSTWO SZYBKIE W II RZECZYPOSPOLITEJ – CZĘŚĆ I

W latach 1915-1916, jeszcze przed odzyskaniem przez Polskę niepodległości, prasa codzienna i sportowa wzywała do zjednoczenia polskiego sportu i wprowadzenia go do międzynarodowego ruchu olimpijskiego. Było to pokłosiem dużego oddźwięku w społeczeństwie relacji z Igrzysk Sztokholmskich (1912 r.), których organizatorzy symbolicznie zaprosili do udziału nieistniejącą wtedy jeszcze Polskę. W Sztokholmie kilku polskich sportowców wystąpiło w ekipach państw zaborczych, manifestując przy każdej okazji swoją polską narodową odrębność.

Konsolidacja sportu z terenów trzech zaborów wyprzedziła rodzący się organizm państwowy. Jeszcze przed wybuchem wojny polski ruch sportowy mimo ograniczeń i zakazów, a często i represji ze strony zaborców, wypracował podstawowe formy działalności. W Warszawie 20-22 września 1918 r. odbył się Zjazd Polskich Stowarzyszeń Sportowych i Gimnastycznych, którego celem było ujednoczenie opinii i poglądów na znaczenie wychowania fizycznego i sportu oraz utworzenie ogólnopolskiej organizacji sportowej — Związku Polskich Zrzeszeń Sportowych. O stworzeniu polskiej reprezentacji narodowej i jej udziale w igrzyskach olimpijskich w warunkach zaborów nie mogło być mowy, zdecydowano jednak, aby *corocznie na wiosnę urządzać igrzyska narodowe w celu przygotowania zawczasu naszych sił sportowych do współzawodnictwa na zawodach międzynarodowych*. Słuszność tej decyzji potwierdziło nadesłane w marcu 1919 r. przez Belgijski Komitet Olimpijski zaproszenie Polski do udziału w Igrzyskach VII Olimpiady w Antwerpii w roku 1920. W ówczesnej sytuacji politycznej zaproszenie to, poza aspektem sportowym, miało istotną wymowę polityczną. Dawało szansę odrodzonej Polsce na zmanifestowanie swego niepodległego bytu. Nie mieliśmy jeszcze wówczas narodowego komitetu olimpijskiego, a do czasu rozpoczęcia igrzysk należało zdążyć z jego powołaniem.

Życie sportowe niepodległej Polski odradzało się w trudnych warunkach, przy braku kadr instruktorsko-trenerskich, odpowiednich obiektów i urządzeń sportowych, a przede wszystkim niedoborze środków finansowych. Nie przeszkodziło to jednak w reaktywacji działalności klubów i towarzystw sportowych. Pomyślano również o instytucjonalizacji polskiego sportu. Już w pierwszym roku niepodległości podjęto próbę organizacji kultury fizycznej. W 1918 r. przy Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (MWRiOP) powołano Referat Wychowania Fizycznego, którego celem było dążenie do ugruntowania pozycji wychowania fizycznego w tworzących się programach szkolnych. Taką samą strukturę organizacyjną powołano przy Ministerstwie Zdrowia Publicznego. Powołano również Państwową Radę Wychowania Fizycznego i Kultury Cieleśnej (PRWFiKC). W latach 1919-1922 była ona organem opiniotwórczym i doradczym w sprawach wychowania fizycznego i sportu dwóch ministerstw: Zdrowia Publicznego oraz MWRiOP.

Jesienią 1918 r. i na początku 1919 r. w kręgach sportowych dyskutowano o powołaniu centrali polskiego sportu i ruchu olimpijskiego. Zwiększyła się również aktywność działaczy w dążeniu do tworzenia związków sportowych i ich ogólnopolskiej centrali. W trakcie odbywającego się w Krakowie zjazdu działaczy turystycznych, narciarskich i lekkoatletycznych, 12 października 1919 r. w salce konferencyjnej Hotelu Francuskiego powołano Komitet Udziału Polski w Igrzyskach Olimpijskich. Jeszcze na tym samym posiedzeniu zmieniono nazwę na Polski Komitet Igrzysk Olimpijskich (PKIOI). Rangę Komitetu wybitnie podniósł protektorat Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego, który przyjął w Krakowie jego przedstawicieli, potwierdzając w ten sposób swoje zainteresowanie wychowaniem fizycznym i sportem. Godność prezesów honorowych powierzono natomiast gen. Józefowi Hallerowi i ministrowi Zdrowia Publicznego dr Tomaszowi Janiszewskiemu.

Zarząd PKIOI natychmiast zgłosił Polskę do Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego,

a tym samym do Igrzysk w Antwerpii w roku 1920. W ten sposób stała się ona pełnoprawnym członkiem rodziny olimpijskiej. Komitet skupił całą swoją uwagę na powoływaniu polskich związków sportowych i przygotowaniu reprezentacji na igrzyska. Jednakże wojna polsko-bolszewicka spowodowała, że w lipcu 1920 r. start Polaków został odwołany, fundusze olimpijskie przekazano rządowi, komitet olimpijski zawiesił działalność, a na igrzyskach antwerpskich powiewała jedynie polska flaga.

Równoległe z organizowaniem się państwowych struktur porządkujących i zarządzających polskim sportem, w oparciu o dekret o stowarzyszeniach z 3 stycznia 1919^or., stworzono prawne możliwości powstawania związków sportowych. Ich celem była integracja i szybszy rozwój danej dyscypliny sportu na terenie całego kraju, ujednoczenie zasad i przepisów oraz organizacja ogólnokrajowych zawodów sportowych, mistrzostw Polski i udział w zawodach międzynarodowych. Konieczność powołania związków sportowych wymusiły też wymogi formalne, określające udział Polaków w igrzyskach olimpijskich. Mogli w nich uczestniczyć jedynie zawodnicy tych dyscyplin sportowych, które posiadały krajowe związki, uznane przez władze państwowe.

Przedstawiciele towarzystw i klubów sportowych w danych dyscyplinach szybko wykorzystali możliwości integracji swoich środowisk w formie związków. O dynamice tego procesu świadczy fakt, że już w drugiej połowie 1919 r. powstały pierwsze takie organizacje. Były to: Polski Związek Lekkoatletyczny (11.10.1919 r.), Polski Związek Towarzystw Wioślarskich (3.12.1919 r.), Polski Związek Piłki Nożnej (21.12.1919 r.) i Polski Związek Narciarski (16.12.1919 r.). W połowie następnego roku powstały Polski Związek Myśliwych (16.06.1920 r.) i Związek Polskich Towarzystw Kolarskich (27.06.1920 r.). Proces ten zahamował wybuch wojny polsko-bolszewickiej.

Okres odbudowy państwa polskiego, ustalania i utrwalania jego granic, jak też ich obrona w 1920 r. wymagała ogromnego zaangażowania całego narodu, w tym szczególnie jego młodego pokolenia. Nie był to czas, w którym można było organizować duże imprezy sportowe, czy uczestniczyć w międzynarodowej rywalizacji. Z tego też powodu praktycznie do 1921 r. nie istniała specjalistyczna prasa sportowa, na podstawie której można by prześledzić pierwsze miesiące odbudowy sportu łyżwiarskiego.

Z relacji „Ilustrowanego Miesięcznika Sportowego” z 1921 r. wiemy, że organizacja powojennego łyżwiarstwa napotykała na duże trudności. Brak funduszy na prowadzenie ślizgawek, których zorganizowanie wymagało z początkiem każdego sezonu sporych nakładów pieniężnych oraz wykwalifikowanych trenerów i sędziów spowodowało, że bardzo niewiele ośrodków sportowych rozpoczęło aktywną działalność, tworząc organizacje łyżwiarskie oparte na trwałych podstawach. Przeszkodą było również to, że łyżwiarstwo przez różne towarzystwa sportowe było traktowane nie jako sport, lecz jako dorywcza, dochodowa działalność gospodarza. Organizowane przez nie sekcje zawodziły. Jedynie w tych ośrodkach, gdzie utworzono towarzystwo łyżwiarskie ukierunkowane na rozwój sportu i posiadające własny obiekt, praca dała pozytywne rezultaty. Najprężniej działało Lwowskie Towarzystwo łyżwiarskie (LTŁ), które już w czasach przedwojennych osiągnęło znaczący rozwój sportowy, tak na arenie krajowej, jak i międzynarodowej. Drugim liczącym się ośrodkiem była Warszawa, gdzie nadal aktywnie działało Warszawskie Towarzystwo łyżwiarskie (WTŁ). Bardzo prężnie do organizacji sportu łyżwiarskiego przystąpiło Bielskie Towarzystwo łyżwiarskie (BTŁ) oraz Wilno, które formalnie zostało przyłączone do Polski dopiero początkiem 1922 r.

Począwszy od 1919 r. LTŁ odnowiło swoje przedwojenne kontakty z innymi ośrodkami łyżwiarskimi z terenu pozostałych zaborów, w tym przede wszystkim z WTŁ. Zwracało się do nich niejednokrotnie z propozycją założenia związku łyżwiarskiego. Inicjatywa ta ze względu na zmieniającą się sytuację polityczną została odłożona w czasie, aż do 1921 r., kiedy to działania LTŁ mające na celu integrację sportu łyżwiarskiego w Polsce przyniosły zamierzony efekt. Na jego zaproszenie do Lwowa przybyły delegacje WTŁ, BTŁ oraz będącego jeszcze w

fazie organizacji Wileńskiego Towarzystwa Łyżwiarского.

Na wzór istniejących już w innych dyscyplinach sportu związków 9 października 1921 r. powstał we Lwowie Polski Związek Łyżwiarский (PZŁ) z zadaniem *ujęcia tego sportu w całej Polsce w ramy wspólnej organizacji, nawiązania kontaktu z zagranicą przez przystąpienie do Międzynarodowego Związku Łyżwiarского, urządzenie szerszych zawodów łyżwiarских, wydanie przepisów, instrukcji itp..*

Jako członkowie założyciele do Związku przystąpiły Towarzystwa: Lwowskie (LTŁ), Warszawskie (WTŁ), Wileńskie (w fazie organizacji) oraz Bielskie (BTŁ). Ponadto do PZŁ przystąpiły Klub Sportowy *Warszawianka* i Związek Harcerstwa Polskiego — Komenda Miejskiej Chorągwi Krakowskiej. Ustalono, że siedziba Związku będzie zlokalizowana we Lwowie, przy ul. Pełczyńskiej 1.57. W gestii działaczy ze Lwowa pozostało delegowanie wiceprezesa, sekretarza, skarbnika oraz pięciu członków Zarządu. Warszawiacy ze swojego grona powoływali prezesa i dwóch członków, natomiast Wilno wiceprezesa i jednego członka.

W skład pierwszego zarządu weszli:

prezes ppłk inż. Aleksander Bobkowski (Warszawa),
wiceprezes Leon Getter (Lwów),
wiceprezes inż. Wacław Zwolski (Wilno),
sekretarz Władysław Kuchar (Lwów),
skarbnik Roman Stahl (Lwów),
członkowie – Zygmunt Nowakowski (Warszawa), Jan Ruszczyński (Warszawa), Tadeusz Kuchar (Lwów), Roman Kikiewicz (Lwów), Józef Łapiński (Lwów), dr Bolesław Trzos (Lwów), kpt. Felicjan Sterba (Lwów), por. Tadeusz Daniec (Wilno).

Aleksander Bobkowski. Pierwszy Prezes PZŁ

Pierwszym Prezesem Związku został człowiek, który był entuzjastą sportu i niezwykle sprawnym organizatorem, niestety swoich talentów użyczył przede wszystkim narciarstwu. W II RP był niezwykle wpływową osobą, którą prasa okrzyknęła nieformalnym ministrem sportu. Prezesował Związkowi jedynie rok. W 1922 r. został Prezesem PZN, którą to funkcję z małymi przerwami pełnił do 1939 r. Był też wiceprezesem FIS. Dzięki jego zaangażowaniu Zakopane dwukrotnie otrzymało organizację mistrzostw świata: w 1929 i w 1939 r. Z jego inicjatywy w 1935 r. powstała państwowa spółka, Towarzystwo Budowy i Eksploatacji Kolei Linowej Zakopane (Kuźnice) – Kasprowy Wierch, która już w następnym roku oddała do eksploatacji tę słynną tatrzańską kolej linową. Dzięki temu, że Bobkowski był wiceministrem komunikacji, Zakopane otrzymało szybkie połączenie kolejowe z resztą Polski — słynną luxtorpedę. W znacznym stopniu zasługą Bobkowskiego była także budowa kolei linowo-terenowej na Gubałówkę (1938). Prywatnie był zięciem Prezydenta Mościckiego.

Jedną z pierwszych decyzji PZŁ było rozpisanie w nadchodzącym sezonie 1921/22 zawodów o mistrzostwo Polski, które miały się odbyć 28 stycznia w Warszawie. Ponadto

Związek polecił wszystkim swoim członkom zorganizowanie przed tym terminem zawodów okręgowych. Ich celem był przegląd możliwości polskich łyżwiarzy oraz rozpropagowanie łyżwiarstwa wśród młodzieży i publiczności. Równocześnie PZŁ wydał jako obowiązujące *tymczasowe przepisy zawodów łyżwiarskich*.

W czasie zaborów, począwszy od 1898 r. polskich łyżwiarzy na forum ISU, jako jego pełnoprawny członek — reprezentowało WTŁ. Po odzyskaniu niepodległości i powołaniu PZŁ postanowiono wystosować do ISU w Sztokholmie prośbę o przyjęcie go w poczet członków tej organizacji oraz o nadesłanie statutu i regulaminów zawodów celem ich opracowania i rozpowszechnienia wśród członków PZŁ.

Powołanie do życia związku nie rozwiązywało jednak wielu ważnych problemów, w tym przede wszystkim finansowego. W budżecie państwa brak było środków na sport. Właściwie jego rozwój wspierały tylko koła wojskowe, które w sporcie wyczynowym dostrzegały ważny czynnik, sprzyjający wzrostowi tężyzny fizycznej młodego pokolenia. W tej sytuacji wzmogło się dążenie związków sportowych do powołania centrali ruchu sportowego. 21 października 1921 r. na zjeździe delegatów polskich związków sportowych i PKIOI postanowiono powołać Związek Polskich Związków Sportowych (ZPZS), jako naczelną instancję ruchu sportowego w Polsce. Organizacyjne walne zebranie ZPZS odbyło się 19 lutego 1922 r. w Warszawie. Jednym z siedmiu związków założycieli był PZŁ, z którego ramienia w zarządzie ZPZS zasiedli płk. Aleksander Bobkowski i Tadeusz Kuchar. W krótkim czasie do ZPZS przystąpiło większość istniejących oraz nowo powstałych związków.